

El verd és el color de l'esperança i del coronavirus també!

M. Isabel Guardiola*

ROSA ESTOPÀ (COORD.) (2022): *El coronavirus és verd! Imaginaris de la pandèmia. La construcció d'un discurs científic en la població infantil i juvenil a través dels mots.* Barcelona: Editorial Octaedro; 214 pàgines. ISBN: 978-84-19506-40-5. Preu: 24,80 €.

Entre el 2020 i el 2021 hem assistit a una pandèmia mundial que ens ha somogut. Tots els especialistes i els analistes afirmen que l'impacte de la covid-19 en la nostra societat és inqüestionable. A diferència d'altres crisis sanitàries, però, el ressò en els altres àmbits com l'econòmic, el social, el polític, el laboral, l'educatiu, el cultural i, fins i tot, el lingüístic és també indubtable i a les hores d'ara, encara ens en ressentim. Com ha ocorregut amb la malaltia que va entrar sense avisar a les nostres vides, des del punt de vista de la llengua ens hem vist obligats a abraçar un vocabulari d'especialitat que, gràcies a la sobreexposició als

mitjans de comunicació en un món globalitzat com el nostre, hem hagut d'incorporar i assimilar de la nit al matí.

El llibre que ressenyem va en aquesta línia descrita, ja que té per objecte d'estudi «els termes més utilitzats durant la pandèmia» i, en concret, «observar com han estat categoritzats, explicats, assumits pels escolars» (p. 16). I per a fer-ho s'han tret «a la llum els imaginaris i els coneixements científics que tenen els nens, els preadolescents i els adolescents al voltant de la pandèmia a través de les explicacions i dels dibuixos que són capaços d'articular sobre els 22 termes més freqüents» (p. 16): *aïllament, antivacunes, brot epidèmic, cas positiu, confinament, coronavirus, contagi, covid-19, distància social, epidèmia, gel hidroalcohòlic, grup bombolla, mascareta, pandèmia, PCR, pneumònia, quarantena, respirador artificial, test d'antígens, UCI, vacuna i virus.*

Aquest estudi s'emmarca en el projecte LEXCOVID¹, de la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació de la Generalitat de Catalunya, i el projecte LEXMED², del Ministeri de Ciència i Innovació, coordinats per Rosa Estopà (UPF), directora de la Càtedra Pompeu Fabra. Els projectes tenen la gràcia que es fonamenten en la col·laboració de centres educatius no universitaris d'arreu de l'Estat.

En aquest llibre, la investigadora principal, Rosa Estopà, ha sigut capaç d'acomboiar 14 professionals de camps ben diversos (medicina, pedagogia i ciències de l'educació, filologia i lingüística) que ens aporten dades i reflexions de diversos testimonis de la comunitat infantojuvenil al voltant de l'imaginari i de la visió del món sobre la covid-19. Després de la «Presentació» (p. 9-10) del volum a càrrec del professor de medicina Jonathan McFarland, i de la «Introducció» (p. 11-26) sobre el projecte LEXCOVID que redacta Rosa Estopà mateix, el capítol «Difusió social del vocabulari de la pandèmia i el seu reflex en la cultura popular» (p. 27-44), del metge i traductor mèdic Fernando A. Navarro, se centra a analitzar la manera inaudita en què la terminologia especialitzada, fins i tot la més especialitzada, relacionada amb la covid ha entrat en la llengua col·loquial a través de les xarxes socials (mems o campanyes de les «paraules de l'any») i també de cançons i acudits populars.

Els capítols 2-4 se centren en l'imaginari i la conceptualització terminològica al voltant de la pandèmia en cada etapa del col·lectiu escolar analitzat. Així doncs, en el segon capítol «Del coronavirus al test d'antígens: un nou vocabulari circula pels centres educatius» (p. 45-62), quatre professionals de l'ensenyament no universitari, Imma Creus, Cristina Estopà, Joan Parés i Núria Velàzquez, fan un panorama general amb les definicions dels termes triats que ajuden a representar la realitat que s'ha

* Universitat d'Alacant. Adreça per a correspondència: maribel.guardiola@ua.es.

viscut durant la (post)pandèmia, i hi reflexionen sobre el paper que hi pot jugar l'escola davant de la falta/excés d'informació, de l'existència d'informació errònia, d'una realitat distorsionada i les tensions psicològiques i emocionals que s'hi observen. En aquesta mateixa línia, en el tercer capítol, «Els imaginaris terminològics sobre la pandèmia: mirades des de la infància» (p. 63-83), Ona Domènech-Bagaria (UOC-IULATERM) estudia les definicions del corpus elaborades per xiquets dels dos darrers cicles de Primària (8-12 anys) i arriba a la conclusió que les vivències comunes, adobades pel conjunt de sobreinformacions, generen uns imaginaris terminològics compartits que sense dubtes s'han de tenir ben presents en l'elaboració de productes terminològics per a aquestes edats. Tanca aquest bloc el capítol del catedràtic de teoria de l'educació Jordi Planella, que ens planteja en «Els imaginaris terminològics sobre la pandèmia: mirades des de l'adolescència» (p. 85-99) l'altra cara de la moneda: com els imaginaris socials d'aquesta etapa fonamental de la vida traspuen formes de resistència cap a accions biopolítiques que els han volgut controlar.

Els capítols 5-8 giren al voltant de la percepció sobre el coneixement i la construcció de definicions de determinats termes que s'han plantejat als grups que participen en el projecte i arriben, si fa no fa, a conclusions semblants. Així doncs, la lingüista Ana Terroba ens proposa en el capítol «Límits en la terminologia de la covid-19 entre l'aïllament i el confinament» (p. 101-116) dues definicions de *aïllament* i *confinament* a partir de les dades extretes de les enquestes fetes al col·lectiu triat i que ajudarien a polir les confusions i vacil·lacions que presenten. En el sisè capítol, «Mateixos mots en edats diferents: la progressió del coneixement científic» (p. 117-133), Isabel Santamaria, també lingüista, planteja l'anàlisi de l'impacte de la pandèmia de covid-19 a partir de les definicions de dos termes triats de manera aleatòria, *coronavirus* i *UCI*, i arriba a la conclusió que «factors com ara l'edat i, en conseqüència, el nivell d'aprenentatge, influeixen a l'hora de definir un terme» (p. 131). D'altra banda, Ludovic Masson (IULATERM) arriba a conclusions semblants pel que fa als termes *PCR* i *vacuna* en el capítol «*PCR* i *vacuna*: des dels nens fins als experts» (p. 135-148) i, com en els casos anteriors, conclou que la gran exposició a la informació ha generat confusions diverses. Finalment, Rosa Estopà, en «Mutacions terminològiques: estudi dels termes *virus* i *vacuna* abans i després d'una pandèmia» (p. 149-168), planteja a través de l'anàlisi dels termes *virus* i *vacuna* que la sobreinformació i les vivències de la pandèmia afecten el coneixement dels xiquets, tot i les confusions manifestes.

Tanquen el volum dos capítols que tracten un altre vessant de la terminologia d'especialitat: el paper que poden jugar en la presentació de les dades les il·lustracions i les infografies. Així doncs, Jorge M. Porrás-Garzón i Laia Vidal-Sabanés (IULATERM) en el capítol que dona nom al llibre, «*El coronavirus és de color verd o vermell?* Imaginaris a partir dels dibuixos sobre termes de la pandèmia de covid-19» (p. 169-183), demostren que les il·lustracions són fonamentals en les obres lexicogràfiques, especialment a l'hora d'adquirir o transferir coneixements. Per acabar, novament Rosa Estopà i Laia Vidal-Sabanés plantegen en «La infografia terminològica, una eina educativa»

Mujeres que sanan. Lápiz sobre papel

(p. 185-203) l'ús d'aquesta estratègia comunicativa, la infografia, adaptada a cada nivell escolar perquè ajude a revertir els problemes derivats de la infoxicació a què s'ha vist sotmès aquest grup poblacional.

Comptat i debatut, aquest volum suposa una fita cabdal en la investigació al voltant de la necessitat d'avançar en la comprensió de la construcció i l'adquisició del coneixement d'especialitat, puntal necessari, d'una banda, per millorar el procés d'aprenentatge escolar i, d'una altra, per a l'elaboració de productes lexicogràfics i terminològics apropiats per a cada etapa escolar, dels que seran, en definitiva, els professionals del futur que hauran de gestionar, si escau, situacions com la que hem viscut.

NOTES

1. «Imaginaris de la pandèmia: la construcció d'un discurs científic en la població infantil a través de la conceptualització dels mots» (FCRI-2022): <<https://www.upf.edu/es/web/iulaterm/lexcovid>>.
2. «Lèxic mèdic i definició: la construcció dinàmica del significat terminològic a través d'un corpus lexicogràfic escolar», programa Generación del Conocimiento del Ministerio de Ciencia i Innovació (PID2021-125906NB-I00): <<https://www.upf.edu/web/iulaterm/lexmed>>.